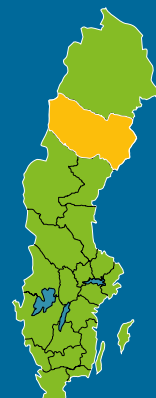

Arbetsmarknadsutsikterna våren 2017 VÄSTERBOTTENS LÄN

Prognos för arbetsmarknaden 2017-2018

Arbetsförmedlingen, Analysavdelningen

Eftertryck tillåtet med angivande av källa
Arbetsförmedlingen 2017-06-13

Innehåll

Sammanfattning	4
Konjunkturläget i Västerbottens län	6
Prognos över sysselsättning och arbetslöshet	9
Näringsgrenar	12
Jord- och skogsbruk	12
Industri	13
Byggverksamhet	15
Privata tjänster	17
Offentliga tjänster	20
Matchningsläget på arbetsmarknaden	21
Befolkning och arbetskraft	24
Inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen	26
Arbetslöshetens utveckling	26
Arbetslöshetens sammansättning	27
Utmaningar på länets arbetsmarknad	32
Bilagor	33
Bilaga 1. Metod och urval	33
Bilaga 2. Definitioner	35
Bilaga 3. Arbetslöshetens sammansättning	36

Sammanfattning

Stark arbetsmarknad i Västerbottens län

Konjunkturen i Västerbottens län fortsätter att vara stark, men ökningstakten har avtagit. Företagens förväntningar på 2017 och 2018 är fortsatt optimistiska, även om de mattats av något jämfört med de skyhöga förväntningarna som rådde i höstas. Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator visar på ett förväntningsläge i Västerbotten som motsvarar en stark konjunktur.

Efter att aktiviteten i den svenska ekonomin steg med goda 3,2 procent under 2016 bromsade tillväxten in något under första kvartalet i år. Vi väntar oss dock att tillväxten tar förnyad fart från och med andra kvartalet i år för att sedan fortsätta att utvecklas i god takt under resten av vår prognosperiod. Konjunkturläget fortsätter således att förstärkas och är därmed fortsatt mycket starkt.

Bakom dessa bedömningar ligger bland annat det fortsatt starka stämningsläget hos såväl företagen i Arbetsförmedlingens intervjuundersökning som hos hushållen. Parallellt blir även den successiva förstärkningen i den globala ekonomin – och därmed exporten – en allt viktigare drivkraft för utvecklingen. Dessutom är behoven av ytterligare bygginvesteringar fortsatt stora. Mot denna bakgrund räknar vi med att BNP stiger i god takt även under 2017 och 2018.

Den starka ekonomiska återhämtningen har tillsammans med hushållens goda inkomstutveckling bidragit till en ökad konsumtion av varor och tjänster. Befolkningsökningen har också bidragit till en ökad efterfrågan, inte minst när det gäller offentliga tjänster. Behovet av utbildning, vård och omsorg har ökat i takt med att vi blivit fler. Fler människor innebär fler jobb.

Sysselsättningen fortsätter att öka ...

Mer än fyra av tio företag i länet planerar att utöka sin personalstyrka under det kommande året. Inom samtliga branscher planerar merparten av arbetsgivarna för fler anställda. Länets arbetsmarknad är således stark och ett högt kapacitetsutnyttjande i företagen, tillsammans med en stark befolkningsutveckling och hushållens ökande konsumtion, innebär att vi bedömer att sysselsättningen i länet fortsätter att öka under 2017 och 2018. Sysselsättningen i Västerbottens län bedöms öka med 700 personer under 2017 och med ytterligare 800 personer fram till fjärde kvartalet 2018, vilket motsvarar ökningsgraden 0,6 respektive 0,7 procent.

... men arbetslösheten vänder upp

Arbetslösheten minskade relativt starkt under 2016 men minskningstakten har mattats av under inledningen av 2017. Det beror huvudsakligen på ett stort inflöde av utrikes födda, en grupp som har en betydligt längre väg in på arbetsmarknaden än de inrikes födda. Minskningstakten fortsätter att avta och vänds till en ökning under loppet av prognosperioden. Under fjärde kvartalet 2017 beräknas arbetslösheten vara drygt 200 personer färre än samma kvartal året innan. Därefter bedöms antalet inskrivna arbetslösa öka med 300 personer till fjärde kvartalet 2018. Det totala antalet inskrivna arbetslösa i länet i slutet av 2017 bedöms

uppgå till drygt 8 100 personer. Det skulle motsvara en relativ arbetslöshet på 6,1 procent, vilket kan jämföras med rikets prognostiserade 7,4 procent.

Arbetslösheten lägre i Västerbotten än i riket

Under första kvartalet 2017 var i genomsnitt cirka 8 500 länsbor per månad arbetslösa. Det motsvarar en relativ arbetslöshet på 6,3 procent, vilket kan jämföras med rikets 7,5 procent. I antal var det i genomsnitt 600 färre arbetslösa per månad jämfört med första kvartalet 2016.

Arbetslöshetsnivåerna skiljer sig åt mellan olika grupper av arbetslösa. Andelen arbetslösa män är större än andelen arbetslösa kvinnor. Arbetslösheten för utrikes födda är betydligt högre än bland inrikes födda. Det är också en betydligt högre andel personer utan gymnasieutbildning som är arbetslösa jämfört med de som har avslutad gymnasieutbildning eller mer. Ju högre utbildningsnivå desto lägre arbetslöshet kan man generellt säga.

Skiftande konjunkturläge på arbetsmarknaden skapar stora svängningar bland de korttidsinskrivna, medan det i mindre utsträckning påverkar dem med långa inskrivningstider. Sedan den senaste toppnoteringen juni 2009 har antalet korttidsinskrivna (upp till sex månader) i Västerbottens län minskat med drygt 42 procent, från omkring 7 100 till cirka 4 100 i april 2017. Långa tider utan arbete innebär oftast extra svårigheter att komma tillbaka till ett varaktigt arbete eftersom personen bland annat tappar viktiga nätverk på arbetsmarknaden.

Matchningen stor utmaning på Västerbottens arbetsmarknad

Tillgången på utbildad arbetskraft som kan matchas mot den efterfrågan som råder, minskar successivt. Samtidigt som bristen på arbetskraft stiger, ökar antalet arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden. Västerbottens län har det senaste åren fått ett välbehövligt tillskott av arbetskraft i form av utrikes födda personer. En utmaning är att se till att den nya befolkningsgruppen kan försörja sig och bidra till samhällets inkomster.

Oavsett födelseland har arbetslösa som saknar gymnasieutbildning svårt att nå en fast förankring på arbetsmarknaden. Andelen arbetslösa med högst förgymnasial utbildning uppgår till närmare en tredjedel av de inskrivna arbetslösa i länet. För många av dessa personer är utbildning nyckeln till en fast förankring på arbetsmarknaden. Alla korttidsutbildade har dock inte förutsättningarna för, eller intresse av, att utbilda sig. Det finns därför ett fortsatt stort behov av både subventionerade anställningar och fler reguljära ”enkla jobb”.

Även om arbetskraftsbristen och matchningsproblemen på arbetsmarknaden är en stor utmaning i nuläget, krävs både kort- och långsiktiga lösningar för att förändra situationen. Att skapa möjligheter för inträde för de personer som fortsatt står utanför arbetslivet blir viktigt och angeläget för att klara av såväl länets framtida tillväxt som välfärd. För att hålla tillbaka arbetslösheten och för att inte långtidsarbetslösheten ska öka, måste alla tillgängliga verktyg nyttjas och alla aktörer på länets arbetsmarknad hjälpas åt. Arbetsförmedlingen, kommuner, myndigheter, organisationer, arbetsgivare och utbildningsaktörer behöver samarbeta för att tillsammans omvandla utmaningarna på länets arbetsmarknad till möjligheter.

Konjunkturläget i Västerbottens län

Fortsatt stark svensk konjunktur får internationellt stöd

Sedan årsskiftet syns allt fler ljusglimtar i den globala ekonomin. Flertalet globala framåtblickande indikatorer har stärkts och världshandeln har återfått styrka efter en svag utveckling under hösten i fjol. Efter en utdragen period av relativt svag tillväxt i världsekonomin har således utsikterna för den globala tillväxten förbättrats. Efter att ha ökat med för världsekonomin relativt svaga 3,1 procent 2016 bedömer vi att tillväxttakten i den globala ekonomin förstärks successivt under vår prognosperiod åren 2017 och 2018.

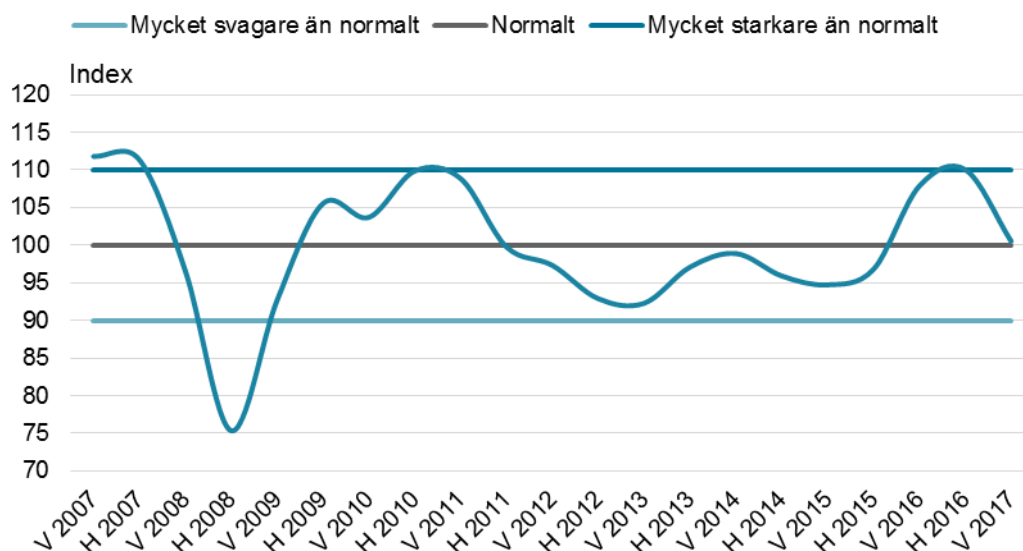
Efter att aktiviteten i den svenska ekonomin steg med goda 3,2 procent under 2016 bromsade tillväxten in något under första kvartalet i år. Vi väntar oss dock att tillväxten tar förnyad fart från och med andra kvartalet i år för att sedan fortsätta att utvecklas i god takt under resten av vår prognosperiod. Konjunkturläget fortsätter således att förstärkas och är därmed fortsatt mycket starkt.

Bakom dessa bedömningar ligger bland annat det fortsatt starka stämningsläget hos såväl företagen i Arbetsförmedlingens intervjuundersökning som hos hushållen. Parallellt blir även den successiva förstärkningen i den globala ekonomin – och därmed exporten – en allt viktigare drivkraft för utvecklingen. Dessutom är behoven av ytterligare bygginvesteringar fortsatt stora. Mot denna bakgrund räknar vi med att BNP stiger i god takt även under 2017 och 2018.

Stark konjunktur i Västerbotten

Konjunkturen i Västerbottens län fortsätter att vara stark, men ökningstakten har avtagit. I ett regionalt perspektiv framstår Västerbottens län som starkt. Arbetslösheten ligger betydligt under riksgenomsnittet och sysselsättningsutvecklingen har varit starkare än i grannlänerna. Företagens förväntningar på 2017 och 2018 är också fortsatt optimistiska, även om de mattats av något jämfört med de skyhöga förväntningarna som rådde i höstas. Andelen företag som bedömer att efterfrågan kommer att öka under de kommande sex månaderna ligger på en fortsatt hög nivå. Lika höga är förväntningarna på vinterhalvåret 2017-18, där nästan hälften av arbetsgivarna väntar sig en ökad efterfrågan. Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator visar på ett förväntningsläge i Västerbotten som motsvarar en stark konjunktur.

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator* för näringslivet i Västerbottens län

*För information om Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator, se bilaga 2. Säsongrensade data, trendvärden.

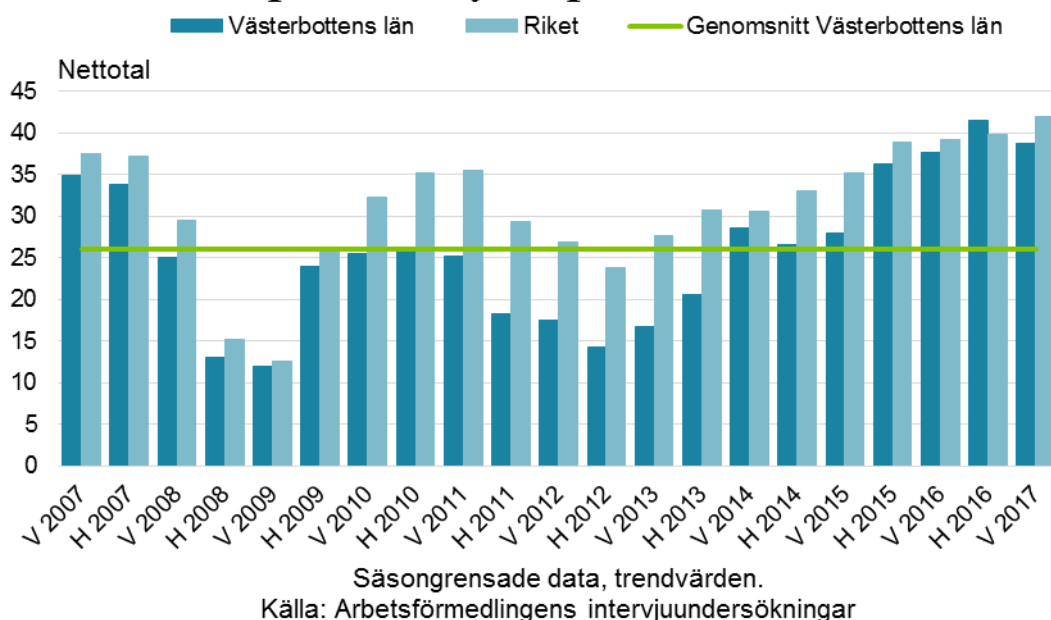
Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

Kapacitetsutnyttjande

Kapacitetsutnyttjandet i Västerbottens län är högt. För många av företagen medför ganska små efterfrågeökningar behov av att utöka personalstyrkan. En dryg fjärdedel av arbetsställena har nått sitt kapacitetstak och kan inte öka sin produktion alls utan att behöva nyrekrytera. Utöver detta finns ytterligare lika många som har mindre än fem procent ledigt kapacitetsutrymme. Detta innebär att närmare hälften av länets företag inte har någon, eller mycket liten möjlighet att utöka sin produktion utan att nyrekrytera. Högst är kapacitetsutnyttjandet i byggverksamheten och transportbranschen där uppemot 40 procent av företagen utnyttjar sin fulla produktionskapacitet.

Andelen företag som kan utöka produktionen med 20 procent eller mer utan att utöka personalstyrkan uppgår till 17 procent. Störst överkapacitet finns inom handeln, där en tredjedel av företagen har ett ledigt produktionsutrymme som överstiger 20 procent. En stor del av de handelsanställda arbetar på deltid, så här finns betydligt större möjligheter att utöka verksamheten genom att låta befintlig personal arbeta mer. I transportbranschen anger endast fem procent av företagen att de har motsvarande överkapacitet.

Privata arbetsgivare som planerar att utöka sin personalstyrka på ett års sikt

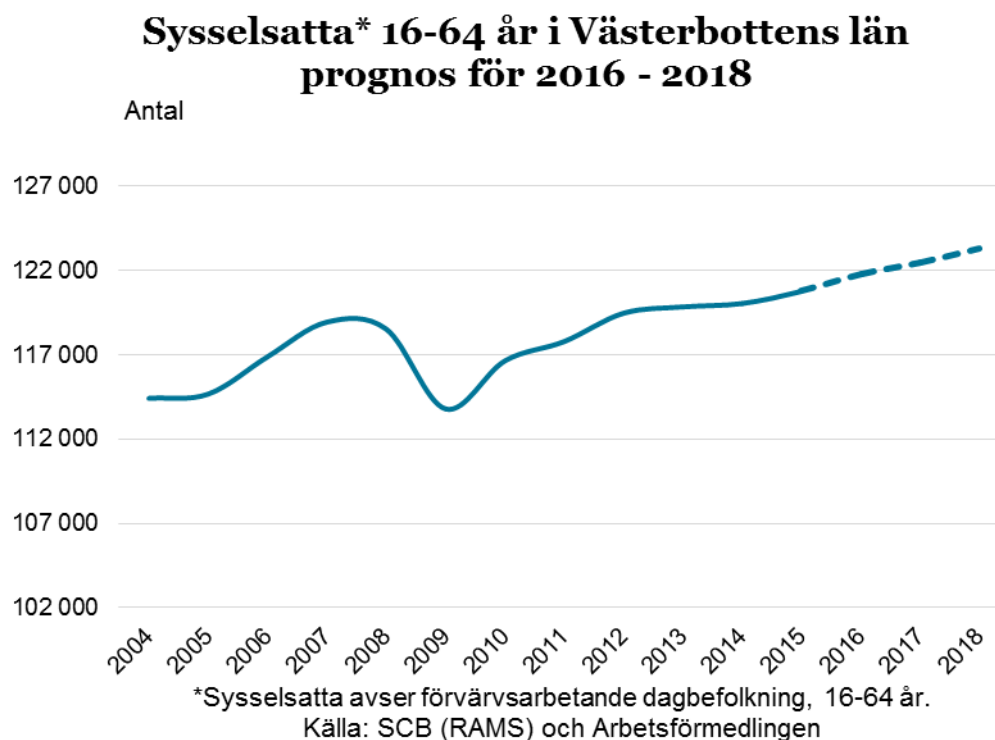
Mer än fyra av tio företag i länet planerar att utöka sin personalstyrka under de kommande 12 månaderna. Inom samtliga branscher förväntar sig merparten av arbetsgivarna fler anställda under kommande 12 månader. Mest optimistiska om den framtida personalstyrkan är arbetsgivare inom information och kommunikation, finansiell verksamhet och företagstjänster samt byggverksamhet, där över hälften av företagen räknar med att utöka personalstyrkan under perioden. Inom dessa branscher finns dock flera yrken där det råder brist på arbetskraft och kompetensbristen utgör ett tillväxthinder för många av företagen.

Länets arbetsmarknad är stark och det höga kapacitetsutnyttjandet, tillsammans med en stark befolkningsutveckling och hushållens ökande konsumtion, innebär att vi bedömer att sysselsättningen i länet fortsätter att öka under 2017 och 2018.

Prognos över sysselsättning och arbetslöshet

Antalet sysselsatta fortsätter att öka

Antalet sysselsatta i Västerbottens län omfattar sammanlagt närmare 120 000 personer. Sedan 2009 har sysselsättningen i länet ökat med 7 procent, vilket bara är något under rikets 8 procent. Att antalet sysselsatta har ökat är en effekt av både den positiva konjunkturutvecklingen och den starka ökningen av arbetskraften under senare år.

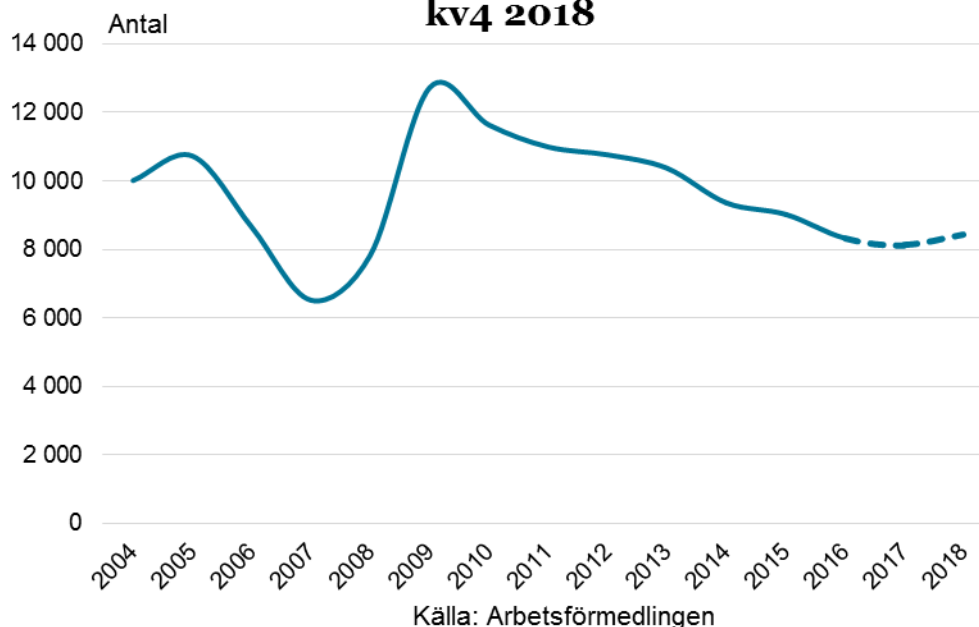

Den starka ekonomiska återhämtningen har, tillsammans med hushållens goda inkomstutveckling, bidragit till en ökad konsumtion av varor och tjänster. Befolkningsökningen har också bidragit till en ökad efterfrågan, inte minst när det gäller offentliga tjänster. Behovet av utbildning, vård och omsorg har ökat i takt med att vi blivit fler. Fler människor innebär fler jobb. Sysselsättningen i länet bedöms öka med 700 personer under 2017 och med ytterligare 800 fram till fjärde kvartalet 2018, vilket motsvarar ökningarna med 0,6 respektive 0,7 procent.

Arbetslösheten ökar något 2018

Arbetslösheten ökade med nästan 5 000 personer under 2009, men under 2010 började den åter minska. Efter en marginell ökning under hösten 2012 har antalet inskrivna arbetslösa minskat varje månad jämfört med samma månad året före.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år i Västerbottens län prognos för kv4 2017 och kv4 2018

Arbetslösheten minskade relativt starkt under 2016 men minskningen har mattats av under inledningen av 2017. Avmattningen beror huvudsakligen på ett stort inflöde av utrikes födda, en grupp som har en betydligt längre väg in på arbetsmarknaden än de inrikes födda. Minskningstakten fortsätter att avta och vänds till en ökning under loppet av prognosperioden. Under fjärde kvartalet 2017 beräknas arbetslösheten vara drygt 200 personer färre än samma kvartal året innan. Därefter bedöms antalet inskrivna arbetslösa öka med 300 personer fjärde kvartalet 2018, jämfört med motsvarande kvartal i år. Arbetslösheten bedöms 2017 uppgå till 6,1 procent av den registerbaserade arbetskraften, motsvarande 8 100 personer och 2018 bedöms arbetslöshetsnivå ligga på 6,3 procent.

Stora regionala skillnader

Jobbtillväxten under prognosperioden kommer alla län till del, men i olika stor utsträckning. Det är de större städerna och storstadslänen som visar på störst sysselsättningstillväxt. Sysselsättningen ökar mest i Stockholms, Uppsala, Västra Götalands, Skåne och Östergötlands län. Det är kopplat till att det främst är inom tjänstesektorerna som sysselsättningen ökar under prognosperioden, näringar som är stora i dessa regioner.

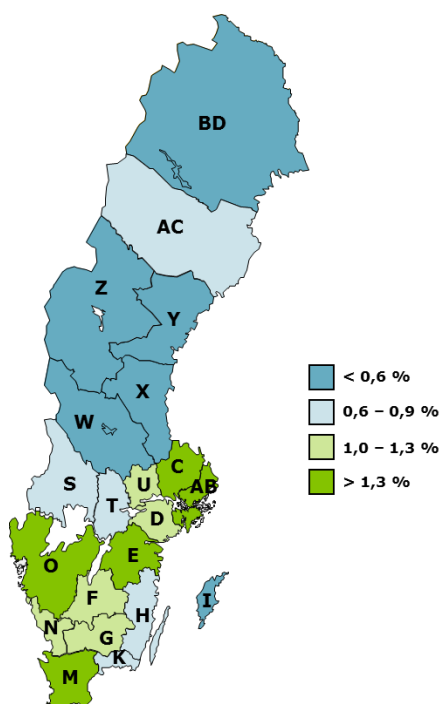
Antalet arbetslösa stiger i de allra flesta län under prognosperioden. I de län där arbetslösheten bedöms minska – Södermanlands, Blekinge, Örebro, Gotland, och Norrbottens län – växer inte arbetskraften i samma utsträckning som jobbtillväxten. Det beror på en krympande in-

rikes född befolkning i yrkesaktiv ålder, minskad inflyttning av nyanlända och till viss del även att nyanlända flyttar till större städer.

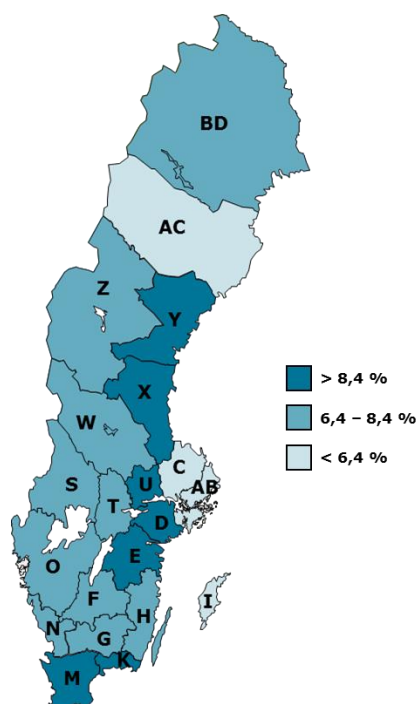
I ett regionalt perspektiv är utvecklingen i Västerbotten stark, framför allt jämfört med näraliggande län. Under prognosperioden fortsätter sysselsättningen att öka, men i något svagare takt än tidigare. Sysselsättningsökningen i länet beräknas uppgå till 700 personer 2017 och 800 personer 2018, vilket motsvarar ökningarna på 0,6 respektive 0,7 procent. Motsvarande ökning för riket som helhet bedöms uppgå till 1,7 respektive 1,3 procent. Allra högst är ökningstakten i storstadslänen.

Arbetslöshetsnivån i länet är låg jämfört med riksgenomsnittet. Den utvecklingen väntas bestå under prognosperioden. Fjärde kvartalet 2018 bedöms andelen inskrivna arbetslösa i länet vara 6,3 procent – att jämföra med ett prognostiserat riksgenomsnitt på 7,4 procent.

Förväntad procentuell sysselsättningsförändring (16-64 år) mellan kvartal 4 2017 och kvartal 4 2018

Inskrivna arbetslösa 16-64 år som andel av registerbaserad arbetskraft, prognos kvartal 4 2018

AB	Stockholm	I	Gotland	U	Västmanland
C	Uppsala	K	Blekinge	W	Dalarna
D	Södermanland	M	Skåne	X	Gävleborg
E	Östergötland	N	Halland	Y	Västernorrland
F	Jönköping	O	Västra Götaland	Z	Jämtland
G	Kronoberg	S	Värmland	AC	Västerbotten
H	Kalmar	T	Örebro	BD	Norrbotten

Näringsgrenar

Branschstrukturen i länet skiljer sig åt i jämförelse med riksgenomsnittet. Västerbotten har en något större andel sysselsatta i jord- och skogsbruk samt byggverksamhet men den största skillnaden finns i tjänstesektorn. Liksom i riket jobbar även i länet över tre fjärdedelar av de sysselsatta inom tjänstesektorn. I Västerbotten är dock den offentliga tjänstesektorn betydligt större än den privata, medan det som riksgenomsnitt är avsevärt fler som jobbar inom privata tjänster. I riket totalt jobbar nästan hälften av de sysselsatta i den privata tjänstesektorn, medan det i länet bara är strax över en tredjedel. Detta innebär att utvecklingen för offentliga tjänster har ett något större genomslag på länets utveckling än vad de privata tjänstenäringarna har.

Jord- och skogsbruk

Sammanfattning

- Svag lönsamhet för mjölkproducenter, bättre för kött
- Byggboom bidrar till ökad efterfrågan för skogsbruket

Jord- och skogsbruket omfattar sammantaget ungefär 2 procent av arbetsmarknaden i Västerbottens län, och sysselsätter 2 500 personer.

Produktionen i jordbruket har sjunkit under flera år till följd av ökade produktionskostnader och pressad lönsamhet på den globala marknaden. Det är mjölkbönder som har haft den sämsta lönsamheten, och det avspeglas i länet där både antalet företag och antalet kor har minskat. Köttproduktionen utgör en stor del av näringen i länet. Mycket stor del av den totala brukade arealen nyttjas för köttproduktion vilket också är typiskt för Norrlandslän. Efterfrågan på svenskt nötkött ökar och slaktpriserna ligger kvar på en förhållandevis hög nivå. Spannmålsproduktionen i länet är blygsam och stor del går till foder till nötkreatur.

Virkespriserna har stigit och framtidsutsikterna för skogsbruken är goda. Behoven av utbildad arbetskraft är stora, både vad gäller skogamaskinförare och förmanuell huggning eller röjning. Bristen på kompetens är påtaglig i skogsbranschen.

Maskintekniken inom jord- och skogsbruket har utvecklats under lång tid. Det har medfört att kunskap och kompetens om de maskiner som används värderas högt. Många av dem som arbetar med maskinerna är egenföretagare med F-skattsedel. En annan yrkesgrupp som växer till följd av den tekniska utvecklingen är maskinreparatörer. Aktiviteten inom jord- och skogsbruket varierar kraftigt över året. Under sommarsäsongen ökar behovet av arbetskraft. Det gäller bland annat maskinförare och avbytare som kan täcka upp för semestrarna inom jordbruket. Dessutom behövs inom skogsbruket bland annat skogsplanterare och röjare.

Sysselsättningen i jord- och skogsbruket har minskat under en längre tid och denna minskning bedöms fortsätta under 2017 och 2018.

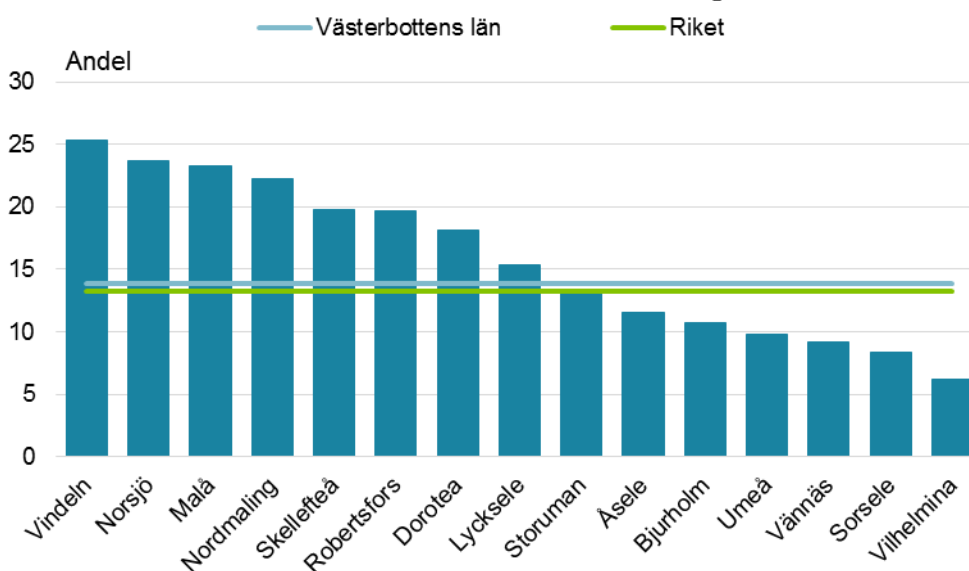
Industri

Sammanfattning

- Hög teknikutveckling och ökade kompetenskrav
- Ökad sysselsättning under 2017 och 2018

Länets tillverkningsindustri sysselsätter sammanlagt nästan 17 000 personer, vilket utgör drygt 14 procent av samtliga sysselsatta i länet. Företagen inom industrin bidrar också till efterfrågan på arbetskraft i privat tjänstesektor. En del av de yrkesaktiva i branschen är anställda inom tjänstesektorn, främst genom bemanningsföretag, och utöver dessa tillkommer även arbetskraft från olika typer av konsultföretag inom it, teknik- och ekonomitjänster. Detta innebär att antalet personer som arbetar i industrin i praktiken är fler än 17 000.

Andel förvärvsarbetande* inom industrin i Västerbottens län 2015

*Avser förvärvsarbetande dagbefolkning, 16-64 år.

Källa: SCB (RAMS)

Vindeln är den kommun i länet som har den största andelen sysselsatta i tillverkningsindustrin, där en fjärdedel av de sysselsatta i kommunen arbetar inom industrin. Lägst är inslaget av industrisysselsatta i Vilhelmina och Sorsele, där branschen står för 8 procent eller mindre av den totala sysselsättningen i kommunerna.

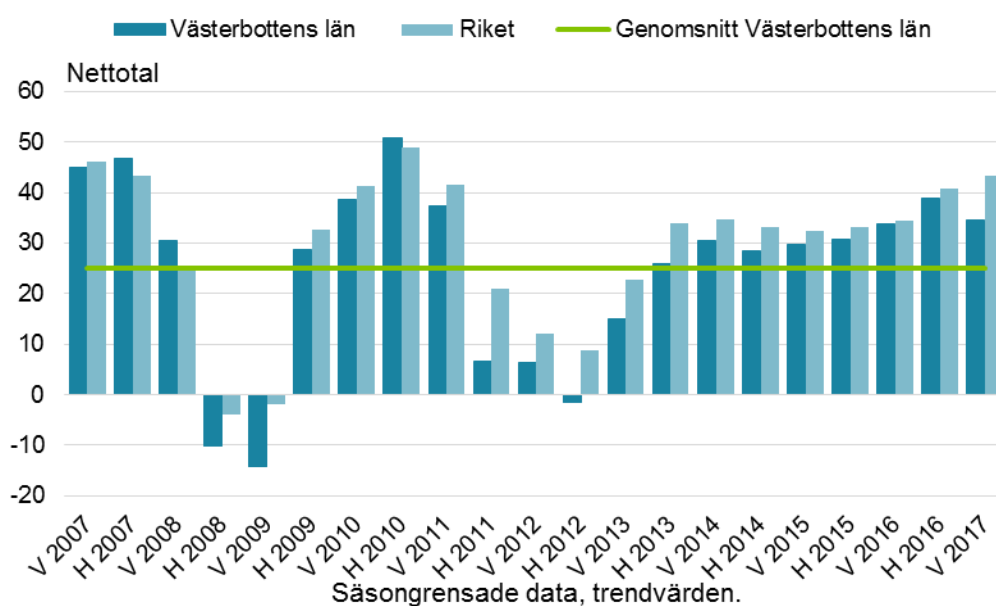
Industrin har under lång tid genomgått en strukturomvandling, som påskyndades av finanskrisen. Den tvingade svensk industri att omstrukturera och fokusera på de mest lönsamma verksamhetsområdena. Efterfrågan har dock ökat i verkstadsindustrin. Framför allt gäller detta fordonsindustrin med tillhörande underleverantörer och delkomponentstillverkning. Industrieföretag som har kunder inom byggbranschen har gynnats av den kraftigt ökade byggaktiviteten. Det är alltså fordonsindustrin och byggrelaterad indu-

stripproduktion som haft den bästa efterfrågeutvecklingen och det är också där optimismen är som högst.

Ökade kompetenskrav

Framtidsbedömningarna har av förvisso mattats av något i vårens undersökning, men förväntningsläget är fortsatt starkt. Teknikutvecklingen i länets industriföretag är hög och medför ett ökat behov av kvalificerad personal, främst inom ingenjörsyrken.

Förväntningsläget inom industrin för kommande sex månader

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

Under 2017 bedöms efterfrågan från Europa förstärkas något, vilket kan komma att gynna de exportberoende industriföretagen. Industriföretagen i länet upplever svårigheter att rekrytera nyckelpersonal och arbetskraftsbristen finns i många olika yrken i branschen. Störst är bristen på ingenjörer inom maskin- och elektroteknik. Arbetsgivarna har även svårt att rekrytera bilmekaniker, lastbilmekaniker, tunnplåtslagare och processoperatörer inom stål- och metallverk. Ju mer processtyrda verksamheterna blir, desto större blir behovet av underhåll och reparationer. Kompetenskraven ökar och de allra flesta yrken i branschen kräver någon form av eftergymnasial kompetens.

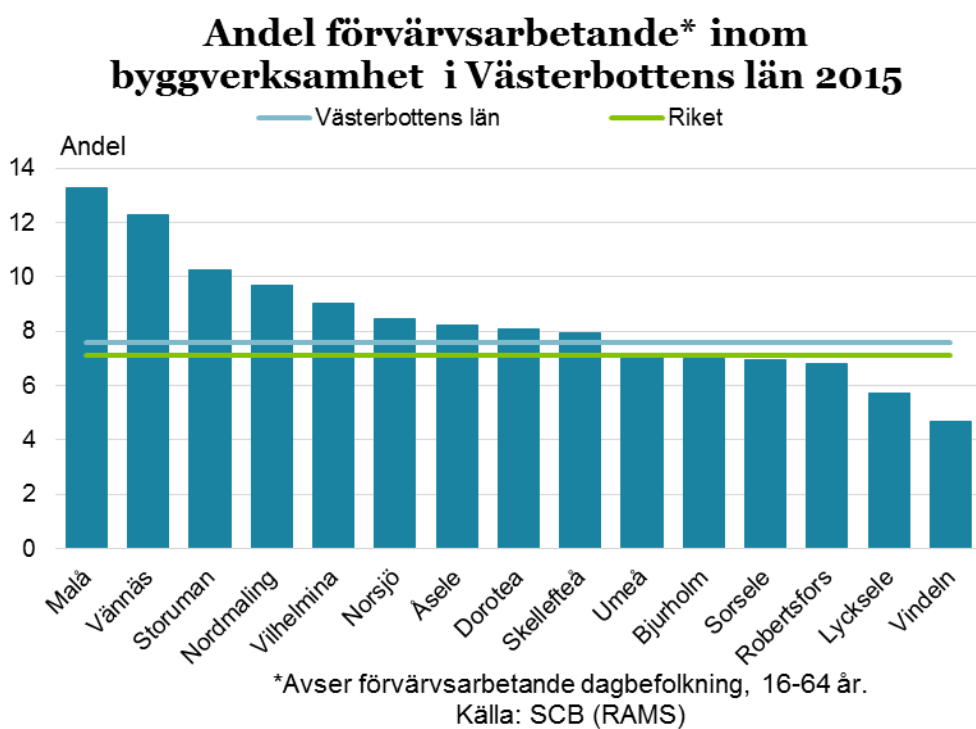
Hälften av länets industriföretag har ett högt kapacitetsutnyttjande och kan inte utöka sin produktion med mer än 5 procent utan att behöver nyrekrytera. Denna andel har ökat jämfört med hösten 2016. Industriföretagen har också optimistiska rekryteringsplaner. Sammantaget bedömer vi att sysselsättningen i branschen kommer att öka något under prognosperioden.

Byggverksamhet

Sammanfattning

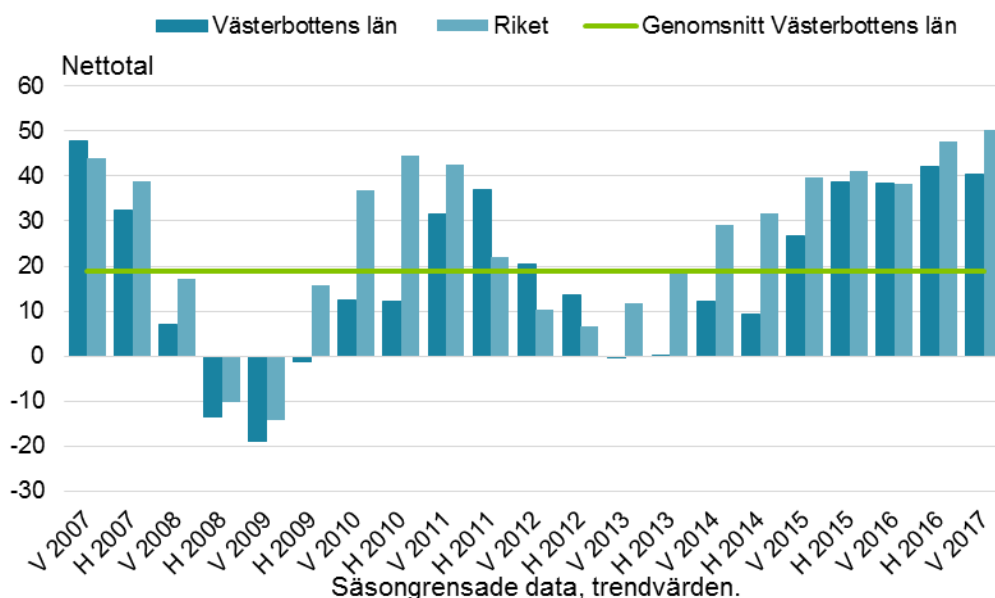
- Hög byggaktivitet
- Stor brist på nyckelkompetenser
- Ökad sysselsättning under 2017 och 2018

I byggbranschen i Västerbottens län arbetar nära 9 000 personer, vilket utgör drygt 7 procent av den totala sysselsättningen i länet. Under åren efter finanskrisen har branschen befunnit sig i en återhämtningsfas med hjälp av den låga räntan, eftersatta bostadsinvesteringar, höga bostadspriser samt ROT-avdrag. Sedan 2013 har byggvolymerna varit höga och det finns ett fortsatt byggbehov i länet.

Branschens storlek skiljer sig inte mycket åt mellan länets kommuner och de flesta av kommunerna ligger samlade runt genomsnittet. Störst inslag av byggjobb finns i Malå, där branschen är nästan dubbelt så stor som genomsnittet för länet. Byggbranschens utveckling är därmed viktigare för Malå än för till exempel Vindelns kommun, där branschen bara är en tredjedel så stor.

Förväntningsläget inom byggverksamhet för kommande sex månader

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

Förväntningarna på efterfrågeläget för de kommande sex månaderna är fortsatt positiva. Optimismen i branschen har inte varit så här stark på tio år.

Länets byggföretag har haft en mycket god efterfrågeutveckling och aktiviteten är mycket hög. Det finns fortsatt stora byggbehov framöver, såväl av bostäder som lokaler och anläggningar. Starkast har utvecklingen varit för bostadsbyggandet. Byggvolymerna fortsätter att öka, dock inte i lika snabb takt som under 2016.¹

Behovet av arbetskraft är stort i byggbranschen och allt fler byggföretag har svårt att hitta rätt kompetens. Tre av tio företag uppger sig ha haft svårigheter att rekrytera rätt kompetens. Det finns ett stort rekryteringsbehov i branschen såväl som ökade behov av nyckelkompetenser. Störst är bristen på ingenjörer, takmontörer, byggnads- och ventilationsplåtslagare samt målare.

Branschen har länge haft problem med att ett stort antal träarbetare, installationselektriker och anläggningsmaskinförare inte fått möjlighet att färdigställa sin utbildning genom lärlingsanställning. Det har utbildats fler lärlingar än arbetsgivarna har haft behov av och möjlighet att anställa som lärling. Den kraftigt ökade aktiviteten i byggföretagen har dock inneburit en bättre arbetsmarknad även för lärlingarna i länet.

¹ Sveriges byggindustrier, Byggtermometern maj 2017

Privata tjänster

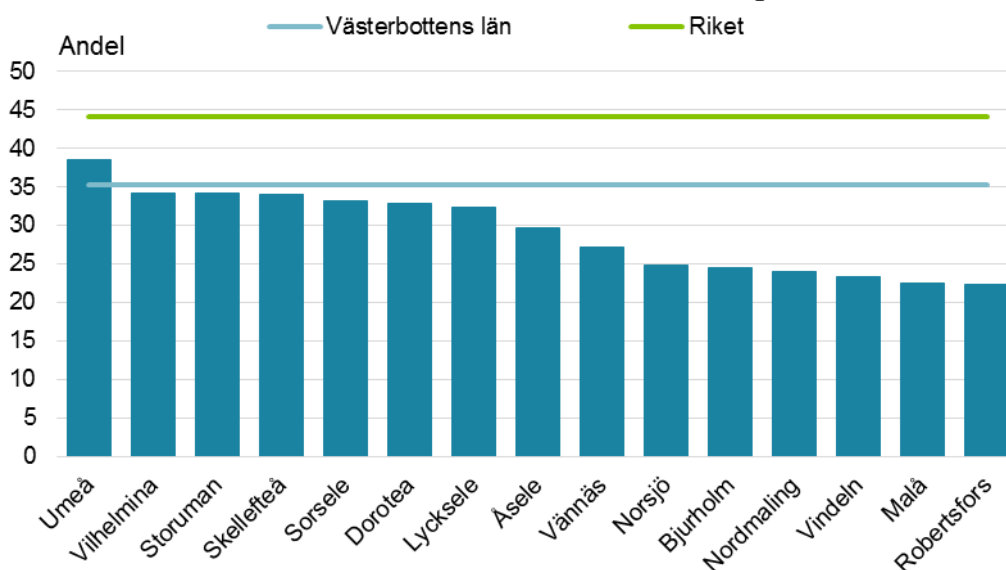
Sammanfattning

- Stor brist på kompetenser, främst inom it
- Marginell ökning av sysselsättningen under 2017 och 2018

Tjänstesektorn består av branscherna transport, handel, hotell och restaurang, information och kommunikation samt finansiell verksamhet och företagstjänster. Privata tjänstenäringar sysselsätter mer än 42 000 personer, vilket utgör 35 procent av sysselsättningen i länet. Andelen sysselsatta i privata tjänster är betydligt mindre i länet än i riket, där den privata tjänstesektorn omfattar 44 procent av Sveriges sysselsatta.

Att den privata tjänstesektorn är en viktig sysselsättningsmotor beror på att branschen är både stor och mycket sysselsättningsintensiv. En ökande efterfrågan är ofta svår att möta genom produktivitetsförbättringar och medför därför snabbt ett ökat rekryteringsbehov.

Andel förvärvsarbetande* inom privata tjänster i Västerbottens län 2015

*Avser förvärvsarbetande dagbefolkning, 16-64 år.

Källa: SCB (RAMS)

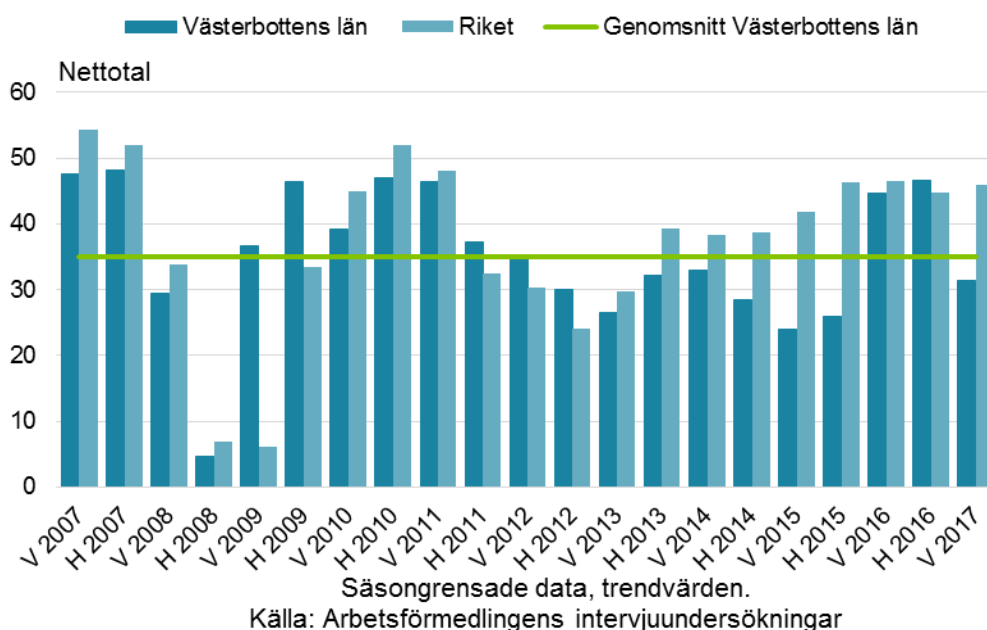
Umeå har den största koncentrationen av privata tjänstenäringar i länet. Här arbetar nära 40 procent av de sysselsatta i privata tjänster. Det är den privata tjänstesektorn som varit sysselsättningsmotorn i den svenska ekonomin under åren sedan finanskrisen.

Lite förenklat kan man säga att ju högre inslag av tjänsteverksamhet ett län eller en kommun hade, desto snabbare gick återhämtningen efter finanskrisen. Ingen av länets kommuner når dock upp till riksgenomsnittet vad gäller inslaget av privata tjänster och bara en av länets 15 kommuner når upp till länsgenomsnittet. Västerbotten har istället ett högre inslag av offentliga tjänster.

Optimismen dämpas något

Arbetsgivarna inom privata tjänstesektorn är generellt sett mycket optimistiska om efterfrågeutvecklingen under den kommande sexmånadersperioden. I vårens undersökning har dock förväntningarna om efterfrågan på sex månaders sikt mattats av något jämfört med de mycket starka förväntningarna 2016. Framtidsbedömningarna skiljer sig åt mellan de olika delbranscherna.

Förväntningsläget inom privata tjänster för kommande sex månader

Efterfrågan på privata tjänster beror huvudsakligen på hushållens konsumtion, men är också beroende av utvecklingen inom industrin och byggnadsverksamheten. Den starka byggkonjunkturen tillsammans med industrins förbättrade konjunktur och optimistiska hushåll innebär att efterfrågan inom de privata tjänsteverksamheterna beräknas bli fortsatt stark även under 2017 och 2018.

Den privata tjänstesektorn växer och rekryteringsproblemen ökar. Sammantaget uppgav 38 procent av arbetsställena inom den privata tjänstesektorn att de upplevt brist på arbetskraft vid rekrytering under de senaste sex månaderna. Det var lika stor andel som i höstens prognosundersökning. Andelen företag som planerar att utöka personalstyrkan under det kommande året är mer än 40 procent, vilket är samma höga nivå som i höstens undersökning. Sammantaget bedöms sysselsättningen i de privata tjänstenäringarna öka under prognosperioden.

Handeln svarar för över en fjärdedel av sysselsättningen i privata tjänstesektorn i länet. Det senaste halvåret har utvecklingen varit bra. Förväntningarna på framtiden är positiva och på ungefär samma nivå som i höstas. Detta gör dock handeln till en av de minst optimistiska i tjänstesektorn i vårens undersökning. Utvecklingen skiljer sig lite åt i länet.

Minskat befolkningsunderlag har medfört minskad service i glesbygdskommuner, men även i Umeå har lönsamheten varit dålig i många av butikerna. I Storuman har gränshandeln med Norge inneburit framväxten av en relativt stor handelsplats. Trots en försvagad norsk krona har ingen avmattning av efterfrågan märkts av och här behöver man nyrekrytera. Även livsmedelshandeln ökar i länet, inte minst i form av en större efterfrågan i nät-handeln. Denna utveckling gynnar även transportnäringen i länet.

Arbetsgivarna i branschen har många timanställda som får arbeta mer när efterfrågan ökar, men den starka utvecklingen under senare år har inneburit ett ökat rekryteringsbehov. Detta är en av förklaringarna till att ungdomsarbetslösheten minskat så kraftigt. Nära en fjärdedel av arbetsgivarna i handeln har uppgivit att de haft problem att rekrytera.

Hotell- och restaurangbranschen utgör 9 procent av sysselsättningen i tjänstenäringarna i länet. Hushållens höga konsumtion har i allra högsta grad gynnat restaurangnäringen och branschen har, i likhet med handeln, haft en mycket positiv utveckling under de senaste åren. Förväntningarna inför sommarhalvåret har dämpats något, men är fortsatt positiva. Mer än en tredjedel av arbetsgivarna har haft rekryteringsproblem under det senaste halvåret. Arbetsgivarna i branschen har mycket svårt att rekrytera kockar. På flera håll i länet finns även en stor efterfrågan på duktiga köks- och restaurangbiträden, bagare och erfarna servitörer med god kunskap om mat och vin.

Transportbranschen svarar för 13 procent av antalet sysselsatta i tjänstenäringarna i länet. Efterfrågeutvecklingen har varit svag under flera år. Under de senaste sex månaderna har dock läget ljusnat och framtidstron i branschen är stark. Industrins bättre konjunkturläge bidrar sannolikt till de positiva tongångarna. Allt fler arbetsgivare uppger att de upplevt brist på arbetskraft.

Finansiell verksamhet och företagstjänster innefattar kreditinstitut, försäkringsbolag, fastighetsbolag samt företag inom juridik, teknik, ekonomi, vetenskap, uthyrning och andra stödtjänster. Dessa verksamheter utgör den största delen av privata tjänster och svarar för nära en tredjedel av samtliga sysselsatta i tjänstenäringarna i länet. Förväntningarna på framtiden har mattats av något jämfört med höstens mycket optimistiska förväntningar. Framtidsförväntningarna är dock fortsatt positiva. De största rekryteringsproblemen gäller här företagssäljare, ordersamordnare samt inköpare och upphandlare.

Informations- och kommunikationsverksamhet utgör 8 procent av sysselsättningen i tjänstesektorn i länet. Utvecklingen i branschen har mattats av jämfört med höstens undersökning då så gott som alla företag trodde på en efterfrågeökning under vinterhalvåret. Även om förväntningarna mattats av betydligt, räknar fortfarande närmare hälften av företagen med en efterfrågeökning de kommande sex månaderna, medan de övriga räknar med en oförändrat hög nivå. Behovet av it-utveckling är stort i såväl näringslivet som offentliga tjänster. Branschen påverkas också av kompetensbrist och nästan två tredjedelar av arbetsgivarna har haft rekryteringsproblem under de senaste sex månaderna. Man har bland annat mycket svårt att hitta mjukvaru- och systemutvecklare, testare och testledare, it-arkitekter samt systemarkitekter.

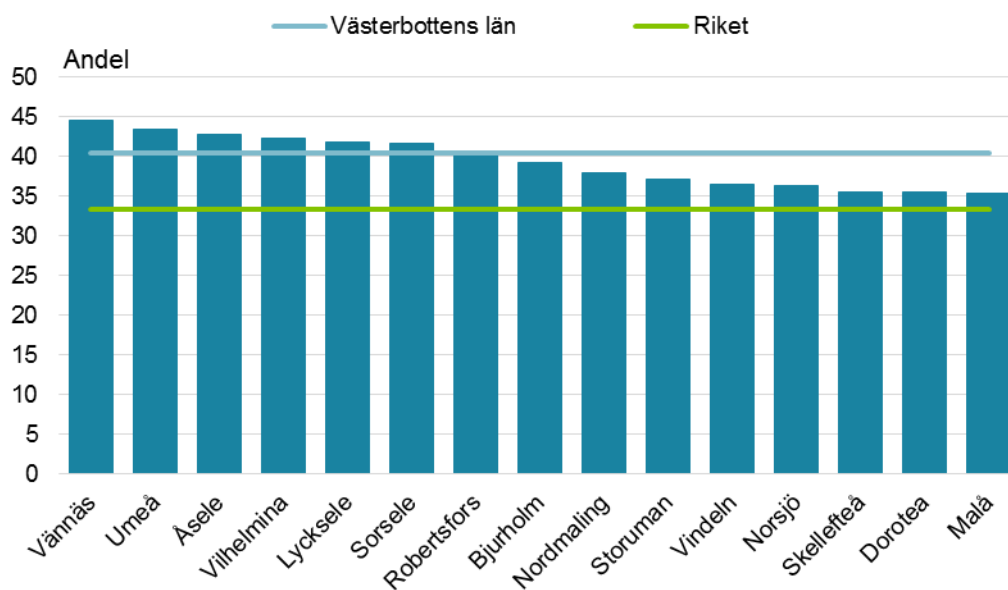
Offentliga tjänster

Sammanfattning

- Stort behov av ersättningsrekryteringar
- Stora rekryteringsproblem
- Ökad sysselsättning under 2017-2018

Offentliga tjänster sysselsätter drygt 49 000 personer och utgör 40 procent av länets arbetsmarknad, vilket är en betydligt större andel än riksgenomsnittets 33 procent. Det är bara Uppsala län som har ett större inslag av offentliga tjänster. Över hälften av de sysselsatta arbetar med omsorg och sjukvård medan en dryg tredjedel arbetar inom barnomsorg och utbildning. Såväl vårdval som friskolor har lett till ett större inslag av privata utförare av dessa tjänster.

Andel förvärvsarbetande* inom offentliga tjänster per kommun i Västerbottens län 2015

*Avser förvärvsarbetande dagbefolkning, 16-64 år.

Källa: SCB (RAMS)

I Vännäs kommun är inslaget av offentliga tjänster som störst, motsvarande 45 procent av samtliga sysselsatta i kommunen, medan det i Malå bara utgör en tredjedel.

Efterfrågan på den offentliga tjänsteproduktionen bedöms fortsätta att vara hög. Under 2016 ökade andelen verksamheter som uppgav att tjänsteproduktionen ökat under det senaste halvåret. I vårens undersökning dämpades dock denna ökning och 26 procent av verksamheterna uppgav att tjänsteproduktionen ökat under det senaste halvåret. Störst har ökningen varit inom barnomsorgen och primärvården.

I gymnasieskolan har elevkullarna börjat öka igen efter flera års minskning, vilket medfört ett större behov av lärare. Sammantaget väntas dock ingen ytterligare ökning av verk-

ksamheterna i gymnasieskolan under perioden. Det är istället inom barnomsorgen och grundskolan som behovet är som störst. Större barnkullar tillsammans med ett ökat antal asylsökande innebär att det främst är grundskolan och vuxenutbildningen som väntar sig utökningar av verksamheterna under 2017 och 2018. Språkutbildningar blir alltmer efterfrågade och det finns en mycket stor efterfrågan på SFI-lärare och lärare i yrkessvenska.

Vård- och omsorgsverksamheterna väntar sig också en viss efterfrågeökning, inte minst inom äldreomsorgen. Landstingsverksamheterna förväntar sig en fortsatt hög men ändå sammantaget oförändrad efterfrågan under 2017.

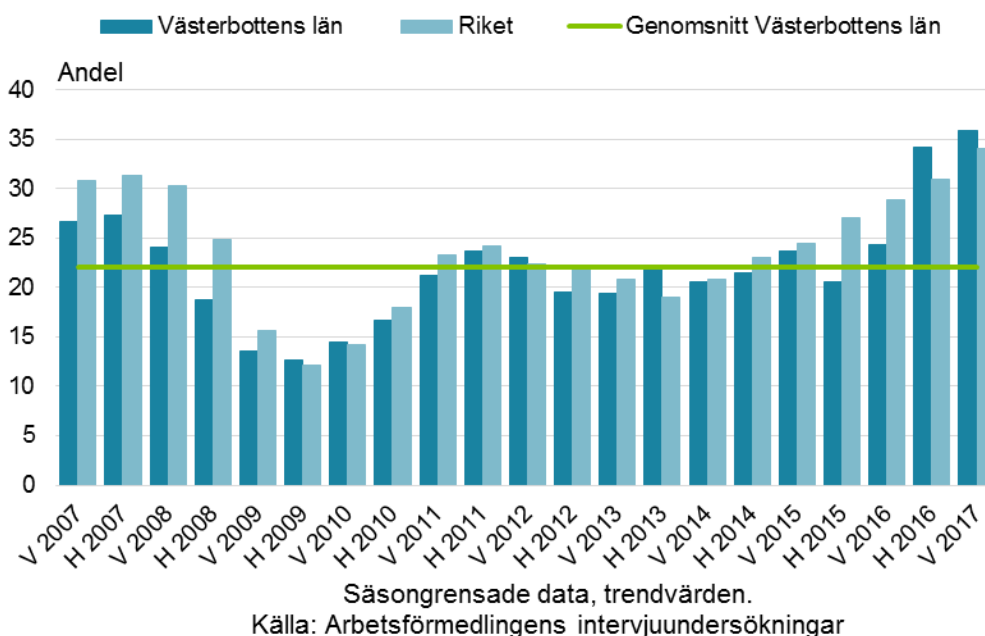
Rekryteringsproblemen i offentliga tjänster har varit kostnadsdrivande och utgifterna för hyrpersonal har tredubblats i länet sedan 2011.² Kompetensförsörjningen har kommit att bli en avgörande fråga för kommunerna och landstingen.

Sammantaget bedöms sysselsättningen i offentliga tjänster att öka något under perioden. Det kommer finnas ett fortsatt otillfredsställt kompetensbehov i dessa verksamheter, och sysselsättningen skulle kunna öka ytterligare om det fanns tillgång till de efterfrågade yrkesgrupperna.

Matchningsläget på arbetsmarknaden

Arbetsmarknaden har över tid upplevt brist på arbetskraft inom ett flertal olika yrken, av vilka många är ständigt återkommande. Intresset för utbildningar till många bristyrken är fortsatt svagt, eller åtminstone inte tillräckligt högt. Samtidigt ökar konkurrensen om de jobb som inte kräver någon särskild utbildning eller yrkeskompetens.

Brist på arbetskraft, privata arbetsgivare

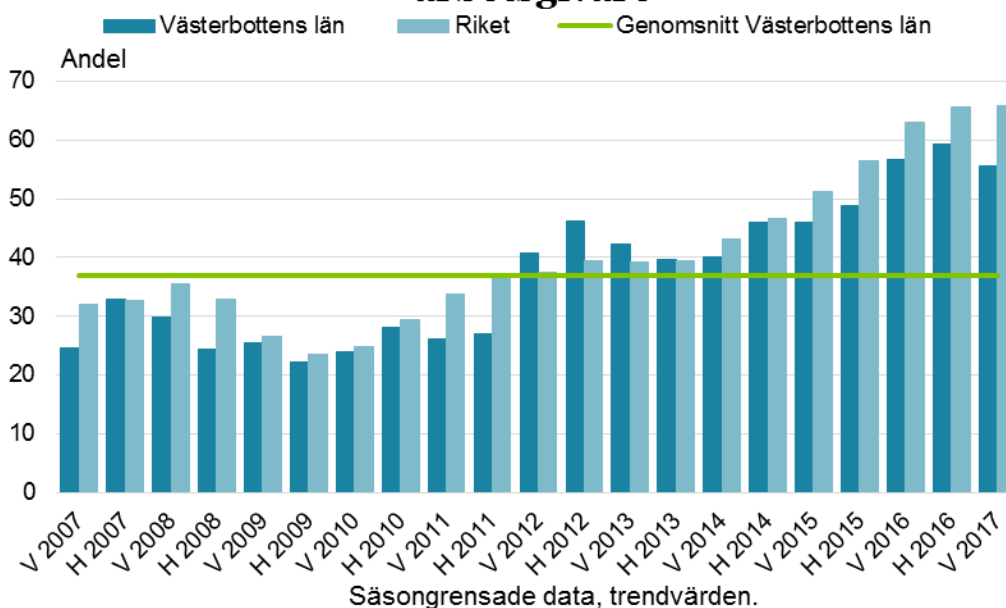
² SKL, Ekonomirapporten, maj 2017

En trend som pågått under en längre tid är att allt fler av rekryteringsproblemen rör yrken som kräver en längre eftergymnasial utbildning. Under senare tid har dock arbetsgivarna också haft svårt att rekrytera till yrken som normalt inte kräver mer än en gymnasieutbildning. Dock har man då krävt en yrkesinriktad gymnasieutbildning, till exempel inom vård och omsorg, transport eller bygg. Bakomliggande skäl till matchningsproblematiken är att arbetskraften inte i tillräckligt hög grad har den kompetens som arbetsgivaren efterfrågar.

Kompetensbristerna i länet är omfattande. Trots drygt 8 000 arbetslösa, uppger över en tredjedel av de privata företagen och ungefär hälften av verksamheterna inom offentliga tjänster att de har haft svårigheter att rekrytera personal. Det är barnomsorgen, och vård- och omsorgsverksamheter som haft de största rekryteringssvårigheterna. Andelen arbetsställen som säger sig ha haft rekryteringsproblem uppgår till över 85 procent i dessa verksamheter. I näringslivet är det främst inom information och kommunikation samt hotell och restaurang som arbetsgivarna upplevt brist vid rekrytering. Här har mellan 50 och 60 procent av företagen haft problem att få tag på lämplig kompetens. Minst var rekryteringsproblemen inom tillverkningsindustrin och jord- och skogsbruk, där motsvarande andel var mindre än 25 procent.

Den vanligaste konsekvensen av rekryteringssvårigheterna i det privata näringslivet var att befintlig personal fick arbeta mer. Det blev också betydligt vanligare att planerad expansion sköts på framtiden. Ungefär en fjärdedel av företagen som upplevt rekryteringsproblem tvingades skjuta upp planerad expansion som en följd av kompetensbristerna. Vanligast var detta inom transport, information och kommunikation samt industrin.

Brist på arbetskraft, offentliga arbetsgivare

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

Inom offentlig verksamhet var den överlägset vanligaste konsekvensen att befintlig personal fick jobba mer. Ungefär en tredjedel av arbetsställena som haft svårt att rekrytera uppgav detta som en konsekvens av rekryteringsproblemen. Ett så omfattande övertidsuttag är inte bara kostsamt utan riskerar även att göra det ännu svårare att rekrytera till dessa verksamheter. Ungefär en femtedel av verksamheterna i offentliga tjänster uppgav att kompetensbristerna ledde till en sämre kvalitet i servicen.

De största rekryteringssvårigheterna i offentliga tjänster handlar om högskoleyrken som sjuksköterskor, tandläkare, psykologer, socialsekreterare, olika typer av lärare och läkare men här finns också stora behov av vårdutbildade på övriga utbildningsnivåer. Medicinska sekreterare är mycket efterfrågade och undersköterskor har mycket lätt att få jobb.

Utbildningens betydelse

Gemensamt för de flesta bristyrken är att de är specialistyrken som kräver flerårig högskoleutbildning. Yrken med ett överskott av arbetssökande är nästan uteslutande yrken med lägre utbildningskrav. Många av överskottsyrkena är också viktiga ingångsyren på arbetsmarknaden. De ökade kompetenskraven på arbetsmarknaden innebär att konkurrensen om jobben med lägre utbildningskrav har blivit hårdare. Samtidigt finns det många jobböppningar inom flera av dessa yrken, eftersom de sysselsätter många och personalomsättningen ofta är hög. För gymnasieutbildade är möjligheterna att snabbt få jobb stora, då flera av länets bristyrken inte kräver någon eftergymnasial utbildning. Bristyrkena på gymnasial nivå avser dock de som studerat på yrkesinriktade gymnasieprogram.

Även om det är svårare att få jobb direkt efter gymnasiet för dem som läst studieförberedande gymnasieutbildningar, så är det ändå den avslutade gymnasieutbildningen som är viktigast. Den stora vattendelaren på arbetsmarknaden är mellan dem som har fullföljt sina gymnasiestudier och dem som saknar en gymnasieexamen. Arbetslösheten bland personer utan gymnasieexamen är tre gånger så hög som bland de som har en fullföljd gymnasieutbildning.

En stor del av länets kompetensbrister finns i yrken som varit bristyrken i flera år. Arbetskraftsbristen har ökat ytterligare i dessa traditionella bristyrken och här är rekryteringsproblemen i flera fall allvarliga. För näringslivets del handlar det i huvudsak om ingenjörer och it-specialister men kockar, olika typer av yrkesförare, bilmekaniker och lastbilmekaniker är också mycket svårt att rekrytera.

Befolkning och arbetskraft

Utbudet av arbetskraft består av den del av befolkningen som kan och vill arbeta. De kan sedan delas upp i de som har ett arbete och de som inte har ett arbete. Gruppen som inte har ett arbete utgör en outnyttjad arbetskraft. Till den outnyttjade arbetskraften hör till exempel de inskrivna arbetslösa på länets arbetsförmedlingar.

Arbetskraftsutbudet följer normalt konjunkturläget, vilket innebär att fler personer söker sig till arbetsmarknaden när det är högkonjunktur och omvänt när det är lågkonjunktur. Vid sidan av konjunkturläge påverkas arbetskraftsutbudet i länet framför allt av följande:

- Befolkningsutvecklingen och antalet personer i yrkesaktiv ålder
- arbetspendling
- ohälsa eller sjukfrånvaro
- antalet personer i utbildning

Befolkningsutvecklingen

Västerbottens läns befolkning uppgick i slutet av 2016 till nästan 265 900 personer. Det är sedan 2010 en ökning med ungefär 6 600 personer, vilket kan jämföras med grannlandet Norrbotten som under samma tidsperiod hade en ökning med drygt 1 900 personer. Trots att folkmängden i Västerbotten endast är 5 procent större, var länets folkökning under den senaste sexårsperioden alltså drygt tre gånger så stark.

Det är Umeå som driver befolkningsutvecklingen i länet. Under 2016 ökade befolkningen i Västerbottens län med cirka 2 500 personer, varav Umeås befolkning ökade med cirka 2 100 personer. Skellefteå kommun hade 2016 den största befolkningsökningen sedan 1991. Den ökade folkmängden i länet är en effekt av inflyttade från utlandet.

Glädjande är att flera av länets kommuner har positiva befolkningsförändringar jämfört med tidigare år. Dessa positiva tillskott består till stor del av inflyttningar av utrikes födda. Det finns dock flera kommuner som har en fortsatt negativ befolkningsutveckling. En fortsatt befolkningsminskning i länets mindre kommuner äventyrar framtida välfärd och tillväxt i dessa kommuner. Ett positivt födelsenetto och en effektiv integration av de utrikes födda är nödvändigt för att klara av dessa kommuners framtida jobbtillväxt och generationsskifte.

Basen i utbudet av arbetskraft utgörs av befolkningen i de yrkesverksamma åldrarna 20-64 år. I Västerbottens län uppgick den åldersgruppen år 2016 till drygt 152 300 personer, motsvarande 57 procent av länets totala befolkning, vilket är ungefär i nivå med genomsnittet för riket. Det finns dock stora variationer på befolkningsstrukturen i länets kommuner. I Umeå utgör den yrkesaktiva åldersgruppen 62 procent av befolkningen, vilket får ett stort genomslag på länssnittet. I 12 av länets 15 kommuner utgör denna åldersgrupp 53 procent eller lägre och i tre av dessa kommuner (Bjurholm, Dorotea och Åsele) utgör den arbetsaktiva åldersgruppen mindre än hälften av befolkningen.

In- och utpendling

Enligt SCB:s senaste siffror för in- och utpendling var det 4 301 personer som pendlade in till länet och 6 146 som pendlade ut från länet 2015. Västerbottens län har därmed en negativ nettopendling, vilket innebär att det är fler som pendlar ut till arbete i andra län än som pendlar in till länets arbetsmarknad.

Majoriteten av utpendlarna, en tredjedel, har sin arbetsplats i Stockholms län medan Norrbottens och Västernorrlands län är de andra huvudsakliga utpendlingslänen för länsborna. Inpendlingen kommer huvudsakligen från Norrbottens och Västernorrlands län. Pendlingsmönstret har i stort sett varit oförändrat under de senaste åren, men den goda arbetsmarknaden i Västerbotten bedöms medföra en något ökad inpendling under prognosperioden.

Utanför arbetskraften

Ohälsa

Heltidsstuderande och personer som har sjukersättning på heltid innebär ett minskat tillskott till arbetskraften. Ohälsotalet är Försäkringskassans mått på frånvarodagar som ersätts från sjukförsäkringen (sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning samt sjuk- och aktivitetsersättning) under en tolv månaders period.

Enligt Försäkringskassans statistik låg Västerbottens ohälsotal^[3] 2016 på 15,6 procent och rikets på 12,5 procent. Såväl för riket som för länet är detta en ökning jämfört med 2015. Ohälsotalet för kvinnor i länet har ökat från 19,6 procent till 21,4 procent. Om denna utvecklingstrend står sig kan det påverka inflödet i arbetskraften på ett negativt sätt i framtiden.

Studerande

Arbetskraften består, som tidigare nämnts, av sysselsatta och arbetslösa. Ett ökat antal personer i utbildning innebär en minskning av arbetskraften. Under de senaste åren har övergången till studier minskat. Denna minskning bedöms fortsätta även under 2017 och 2018 och därmed bidra till en ökning av länets arbetskraft.

Förändring av arbetskraftsutbudet

Med hänsyn till den rörlighet in och ut ur arbetskraften som påverkas av bland annat befolkningsutveckling, ohälsa, studiedeltagande och pendling, bedöms arbetskraften öka med cirka 400 personer under 2017 och med 800 personer under 2018.

---

^[3] Med arbetsställe avses ett företags lokala arbetsplats.

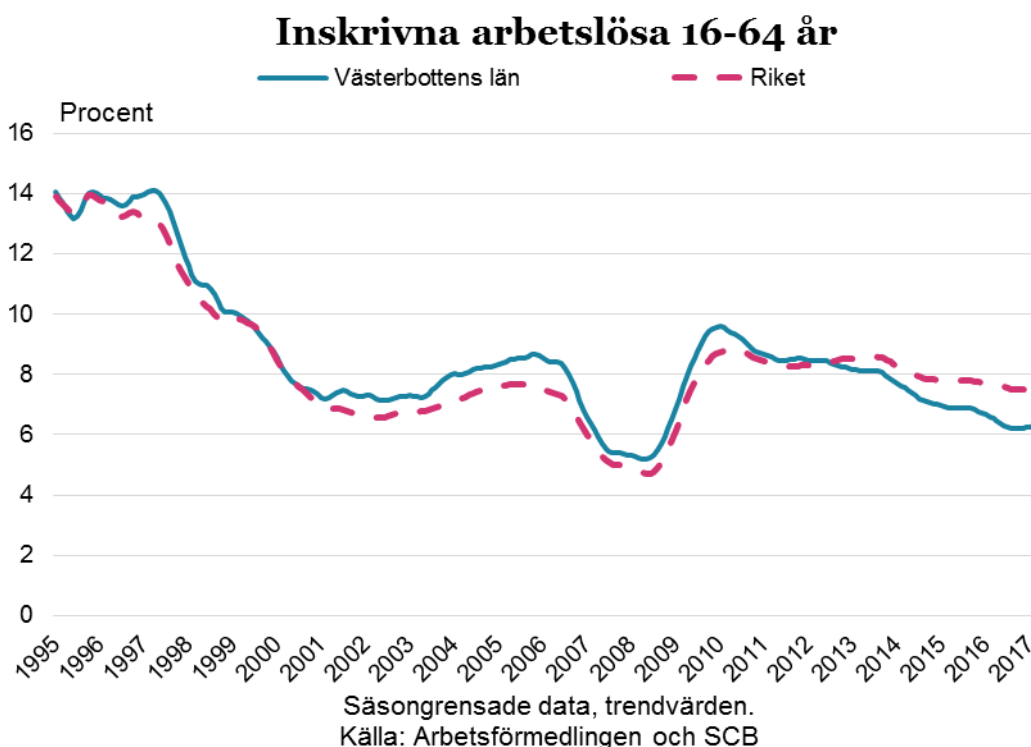
Inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen

I detta avsnitt beskrivs arbetslöshetens utveckling i Västerbottens län sedan mitten av 1990-talet. Tyngdpunkten i den senare delen av avsnittet kommer att ligga på de förändringar som skett mellan 2016 och 2017. Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik utgör grunden till beskrivningarna. Benämningen inskrivna arbetslösa är summan av gruppen öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd.

Arbetslöshetens utveckling

Sedan finanskrisen 2008/2009 har arbetslösheten i länet successivt sjunkit och vid halvårsskiftet 2012 understeg den för första gången rikets genomsnitt. Därefter har länets arbetslöshetsnivå minskat i snabbare takt än riksgenomsnittet. Antalet arbetslösa har sedan senaste toppnoteringen i början av 2010 minskat med cirka 5 000 personer.

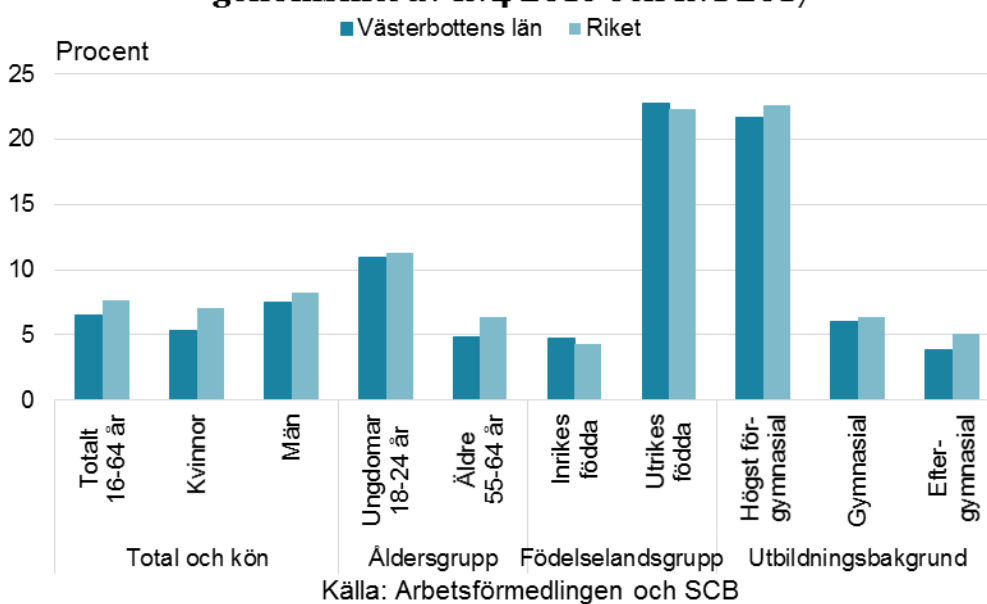
Under det första kvartalet 2017 var i genomsnitt cirka 8 500 länsbor arbetslösa per månad. Det motsvarar en relativ arbetslöshet på cirka 6,3 procent vilket kan jämföras med rikets cirka 7,5 procent. I antal var det i genomsnitt 600 färre arbetslösa per månad jämfört med motsvarande period 2016. Det totala antalet inskrivna arbetslösa i länet i slutet av 2017 bedöms uppgå till drygt 8 100. Det skulle motsvara en relativ arbetslöshet på 6,1 procent, vilket kan jämföras med rikets bedömning på 7,4 procent.

Arbetslöshetens sammansättning

Aggregerade arbetslöshetsnivåer visar endast en dimension av arbetslösheten. För att bättre förstå arbetslöshetens sammansättning behöver man även analysera skillnader i arbetslöshetsnivåer mellan olika grupper av arbetslösa. Diagrammet nedan visar den relativa arbetslösheten som halvårsgenomsnitt i respektive grupp: ålder, kön, födelseland och utbildningsbakgrund. I bilaga 3 presenteras nämnda variabler även på kommunnivå.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år fördelat på olika grupper genomsnitt av kv4 2016 och kv1 2017

Arbetslösheten bland kvinnor i länet låg på 5,3 procent (riket 7,2 procent), vilket innebär en minskning för länets del med 0,4 procentenheter (riket minus 0,1 procentenhet) jämfört med året innan. Norsjö stod för den största minskningen, 2,4 procentenheter. Åsele hade en motsatt utveckling och uppvisade den största ökningen, plus 1,6 procentenheter. Den lägsta arbetslösheten bland kvinnor hade Umeå med 4,5 procent och den högsta hade Åsele med 10,1 procent.

Arbetslösheten har även minskat bland männen och uppgick till 7,5 procent (riket 8,3 procent), vilket innebär en minskning för länets del med 0,5 procentenheter (riket minus 0,1 procentenhet) jämfört med året innan. Här är det Bjurholm som stod för den största minskningen, minus 1,9 procentenheter, medan den i Åsele istället steg med 2,4 procentenheter. Den lägsta arbetslösheten bland män återfanns i Sorsele med 5,6 procent och den högsta hade Åsele med 14,4 procent.

En fortsatt hög efterfrågan på offentliga tjänster och en existerande kösuppdelade arbetsmarknad inom till exempel vård och omsorg samt utbildning gynnar arbetslösheten bland kvinnor i betydligt högre utsträckning än män. Arbetslösheten för kvinnorna är lägre än männens i samtliga kommuner i länet.

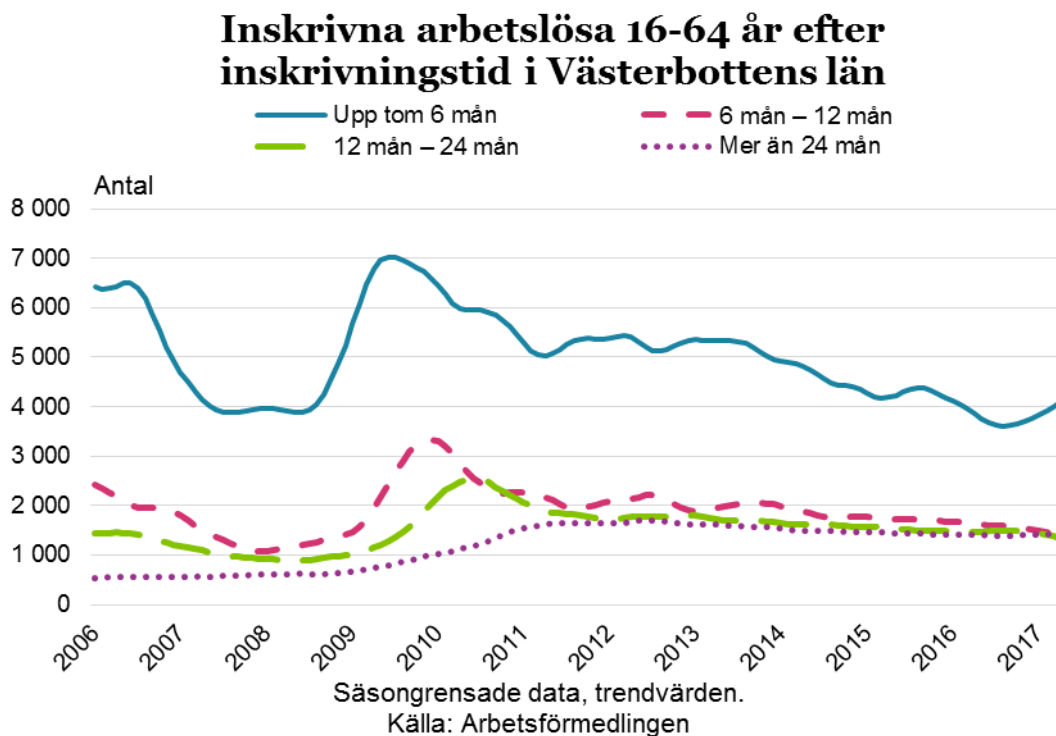
Den största arbetslöshetsminskningen har skett bland ungdomarna i länet. Arbetslösheten i ungdomsgruppen 18-24 år har minskat med 2,4 procentenheter (riket minus 1,6 procentenheter) och uppgick till cirka 10,9 procent i början av året (riket 11,3 procent). Största minskningen i länet kan noteras i Dorotea, minus 5 procentenheter. Åsele hade den största ökningen, plus 4,6 procentenheter. Det finns stora variationer i ungdomsarbetslösheten bland länets kommuner, från Umeås 8,4 procent till Åseles 21,8 procent.

Arbetslösheten för utrikes födda i länet uppgick till 22,7 procent (riket 22,3 procent), en marginell minskning med 0,1 procentenheter (riket plus 0,6 procentenheter) jämför med året innan. Den högsta arbetslösheten bland utrikes födda fanns i Vilhelmina med 50 procent och den lägsta fanns i Umeå med 14,7 procent. Bland inrikes födda personer uppgick arbetslösheten till 4,7 procent (riket 4,2 procent) vilket för länet likväl som för riket var en minskning med 0,6 procentenheter. Lägsta arbetslösheten bland inrikes födda hade Sorsele med 2,1 procent och den högsta i Åsele med 8,6 procent.

Det är en betydligt högre andel personer utan gymnasieutbildning som är arbetslösa jämfört med de som har avslutad gymnasieutbildning eller de som har en eftergymnasial utbildning. Ju högre utbildningsnivå desto lägre arbetslöshet kan man generellt säga. Störst är skillnaden mellan de med förgymnasial utbildning och de som har en gymnasieutbildning. Arbetslösheten för de utan respektive med gymnasial utbildning låg på 21,7 respektive 6,1 procent. Det var en ökning för de utan gymnasieutbildning med en procentenhet och en minskning med 0,9 procentenheter för de med avslutad gymnasieutbildning. För de med eftergymnasial utbildning låg arbetslösheten på 3,9 procent. Arbetslösheten i de olika utbildningsgrupperna visar med all tydlighet att länets arbetsgivare kräver någon form av genomförd utbildning och då på lägst gymnasial nivå.

Tider utan arbete

Diagrammet nedan visar antalet inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen efter hur långa tider de varit utan arbete. Den kraftiga ökningen under 2008 av antalet arbetslösa som varit utan arbete i mindre än sex månader är resultatet av den finanskris som världen upplevde 2008/2009. Tusentals personer gick då ifrån arbete till arbetslöshet.

Skiftande konjunkturläge på arbetsmarknaden skapar stora svängningar bland de korttidsinskrivna, medan det i mindre utsträckning påverkar dem med långa inskrivningstider. Sedan den senaste toppnoteringen juni 2009 har antalet korttidsinskrivna (upp till sex månader) minskat med drygt 42 procent, eller från omkring 7 100 till cirka 4 100 i april 2017. Konjunktursvängningar ger som tidigare nämnts normalt inte samma positiva effekt för personer med långa inskrivningstider (över 12 månader). I april 2017 utgjorde den gruppen cirka 2 800 personer, vilket är en positiv minskning med drygt 25 procent eller med omkring 950 personer jämfört med den senaste toppnoteringen i juli 2010. Gruppen med inskrivningstider över 12 månader utan arbete utgjorde i april 2017 omkring 33 procent av det totala antalet inskrivna arbetslösa, vilket kan jämföras med riket där gruppen utgjorde cirka 41 procent.

Ett flertal av de med långa tider utan arbete tillhör någon av de grupper som har en särskilt utsatt ställning på arbetsmarknaden. Långa tider utan arbete innebär oftast extra svårigheter att komma tillbaka till ett varaktigt arbete eftersom personen bland annat tappar viktiga nätverk på arbetsmarknaden eller missar vanligt förekommande kompetensutveckling inom sitt yrke.

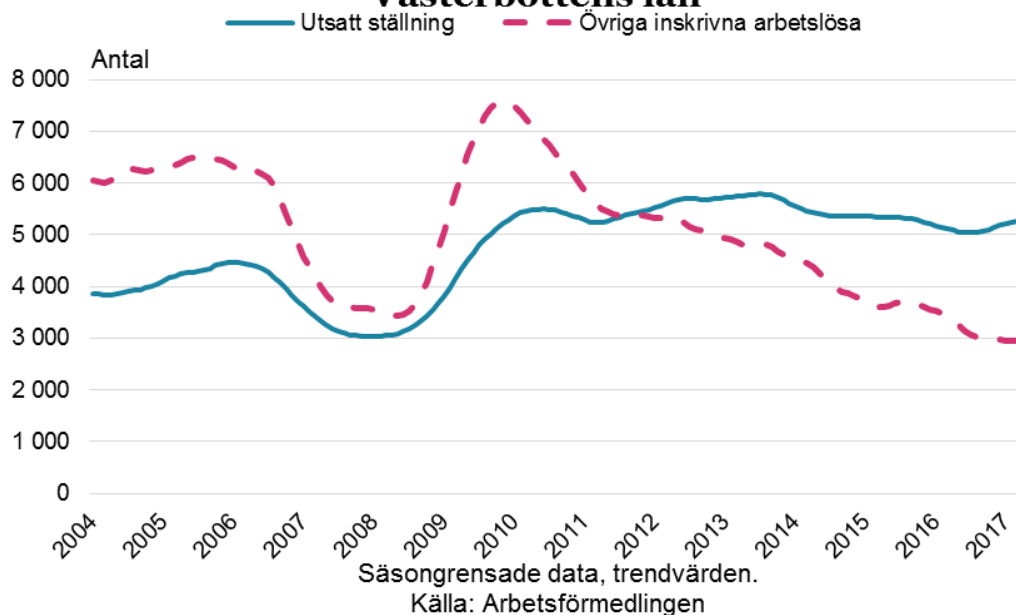
Grupper med särskilt utsatt ställning på arbetsmarknaden

Arbetsförmedlingen följer sedan lång tid tillbaka utvecklingen av inskrivna arbetslösa uppdelat på inskrivna arbetslösa med utsatt ställning på arbetsmarknaden respektive övriga. Till inskrivna arbetslösa med utsatt ställning på arbetsmarknaden räknas personer som är födda utanför Europa, saknar fullständig gymnasieutbildning, har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga eller är 55 år eller äldre.

Den gemensamma nämnaren för inskrivna arbetslösa som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden är att de i genomsnitt löper en högre risk än andra att hamna i långvariga perioder av arbetslöshet (även om det finns betydande variationer mellan individer). Detta då utflödet till arbete är lägre i dessa grupper än bland övriga inskrivna arbetslösa.

Inskrivna arbetslösa som tillhör en eller flera av grupperna med utsatt ställning har alltsedan augusti 2011 utgjort mer än hälften av det totala antalet inskrivna arbetslösa i länet. I april 2017 var det cirka 64 procent av det totala antalet inskrivna arbetslösa (omkring 8 300) som tillhörde minst en av dessa grupper. Det kan jämföras med riket där dessa grupper utgör 75 procent.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år med utsatt ställning på arbetsmarknaden och övriga inskrivna arbetslösa i Västerbottens län

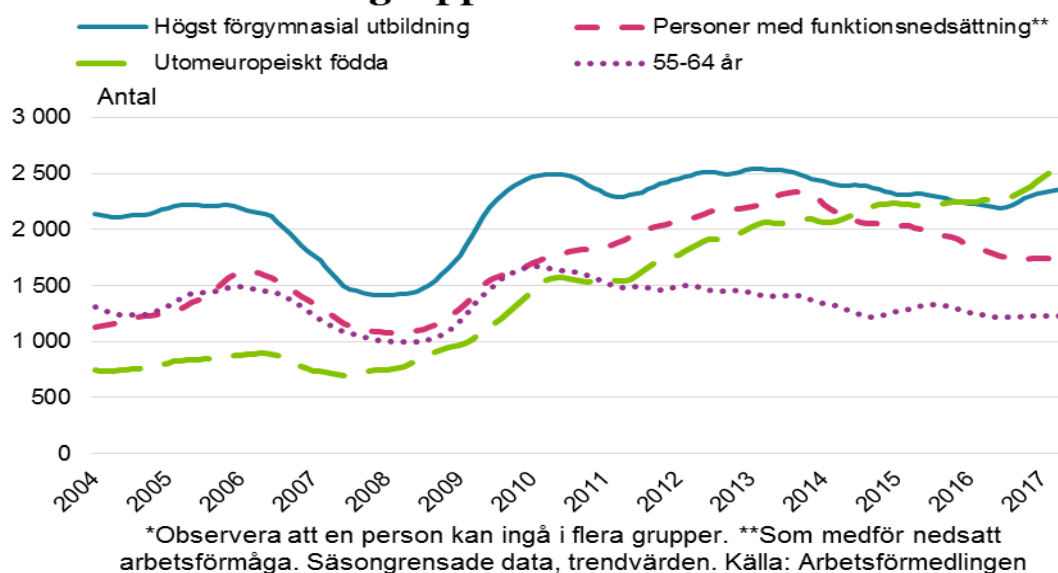
Ökad arbetslöshet för utomeuropeiskt födda

Arbetslösheten för personer som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har sedan senaste toppnoteringen hösten 2013 minskat från drygt 2 300 till cirka 1 750 personer i april 2017. I gruppen utomeuropeiskt födda har dock antalet utan arbete istället ökat kontinuerligt. Antalet arbetslösa i denna grupp uppgår i nuläget till närmare

2 600 personer. Arbetslösa med högst förgymnasial utbildning och de över 55 år har de senaste två åren legat relativt stabilt runt 2 400 respektive 1 250 personer.

Ett flertal av personerna i nämnda grupper kan genom till exempel vägledning, validering, praktik, utbildning, anställningsstöd eller effektiv matchning tillföra den kompetens som länets arbetsmarknad behöver. För personer som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga finns det utöver ovan nämnda exempel ett flertal andra generösa individanpassade stöd, såsom introduktionsstöd, lönesubventioner, arbetstekniska stöd och särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS), som länets arbetsgivare kan ansöka vid rekrytering av ny personal.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år fördelade på enskilda grupper* i Västerbottens län

Utmaningar på länets arbetsmarknad

I Västerbottens län är det endast Umeå, Vännäs och Skellefteå som haft en positiv befolkningsutveckling under den senaste tioårsperioden. Andelen av länets befolkning som har fyllt 65 år har fördubblats sedan 1968 och uppgår nu till 21 procent. Utan Umeås gynn-samma åldersstruktur skulle dock andelen äldre i länet vara betydligt högre. Kombinationen av minskande befolkning och ett stort antal äldre i ett flertal av länets kommuner innebär ökade svårigheter för både tillväxt och bibehållen kvalitet i välfärdssystemet.

Tillgången på utbildad arbetskraft som kan matchas mot den efterfrågan som råder, minskar successivt. Dagligen möter handläggare på länets arbetsförmedlingar privata och offentliga arbetsgivare som har märkbara problem att hitta de kompetenser de efterfrågar för att driva och utveckla sin verksamhet.

Samtidigt som bristen på arbetskraft stiger, ökar antalet arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden. Västerbottens län har det senaste åren fått ett välbehövligt tillskott av arbetskraft i form av utrikes födda personer. En utmaning är att se till att den nya befolkningsgruppen kan försörja sig och bidra till samhällets inkomster. Alla aktörer på arbetsmarknaden har ett ansvar för de nyanländas etablering. Det är av avgörande betydelse för länets framtida ekonomiska utveckling att vi tillsammans lyckas lösa integrationen på ett framgångsrikt sätt. En effektiv integration och etablering är inte bara avgörande för individerna utan också en samhällsekonomisk nödvändighet. Inte minst gäller detta i de mindre utflyttningskommunerna i länet. Det arbetskraftsutbud som finns idag och som kommer att finnas under åren framöver är huvudsakligen de nyanlända och personer som varit utanför arbetslivet under långa tider. Att inte använda dessa personers arbetskapacitet kan ses som ett resursslöseri på den arbetskraftsreserv som finns tillgänglig.

Oavsett födelseland har arbetslösa som saknar gymnasieutbildning svårt att nå en fast förankring på arbetsmarknaden. Andelen arbetslösa med högst förgymnasial utbildning uppgår till närmare en tredjedel av de inskrivna arbetslösa i länet. För många av dessa personer är utbildning nyckeln till en fast förankring på arbetsmarknaden. En viktig utmaning för Arbetsförmedlingen är att matcha arbetssökande till jobb genom utbildning.

Även om arbetskraftsbristen och matchningsproblemen på arbetsmarknaden är en stor utmaning i nuläget, krävs både kort- och långsiktiga lösningar för att förändra situationen. Att skapa möjligheter för inträde för de personer som fortsatt står utanför arbetslivet blir viktigt och angeläget för att klara av såväl länets framtida tillväxt som välfärd. För att hålla tillbaka arbetslösheten och för att inte långtidsarbetslösheten ska öka, måste alla tillgängliga verktyg nyttjas och alla aktörer på länets arbetsmarknad hjälpas åt. Arbetsförmedlingen, kommuner, myndigheter, organisationer, arbetsgivare och utbildningsaktörer behöver samarbeta för att tillsammans omvandla utmaningarna på länets arbetsmarknad till möjligheter. Arbetsgivare behöver ta tillvara arbetsförmåga som finns och arbetssökande behöver ta tillvara tillfällen som ges för att förbättra sina jobbmöjligheter.

Bilagor

Bilaga 1. Metod och urval

Historia och syfte

Arbetsförmedlingen har gjort prognoser sedan 1960-talet. Den nuvarande metodiken infördes i mitten av 1990-talet. Samtidigt infördes ett enhetligt intervjuformulär. Sedan dess har intervjuformuläret utvecklats och antalet frågor har blivit fler.

Syftet med prognosarbetet är att ge Arbetsförmedlingen detaljerad kunskap om läget och framtidsutsikterna på arbetsmarknaden, vilket är viktigt för förmedlingens arbete med vägledning. Prognosarbetet stödjer på så sätt Arbetsförmedlingens kärnuppgift som är att matcha arbetssökande mot arbetsgivarnas rekryteringsbehov. Det sammanställda materialet är också ett viktigt underlag för planeringen av verksamheten på såväl lokal som central nivå. Ytterligare ett viktigt syfte med Arbetsförmedlingens prognoser är att informera och påverka externa aktörer. Arbetsförmedlingen publicerar en nationell och 21 regionala prognoser två gånger per år, i juni och december.

Metod och undersökningens genomförande

Arbetsförmedlingens prognoser baseras på intervjuer med ett mycket stort antal privata och offentliga arbetsgivare. Intervjuerna görs av arbetsförmedlare och svaren inhämtas genom samtal med arbetsgivarna vid ett besök eller per telefon. Motivet till detta arbets-sätt är att den ansvarige arbetsförmedlaren ska ha möjlighet att ställa följdfrågor, bland annat för att minska risken för missförstånd kring frågornas syfte och innehåll.

Frågorna handlar bland annat om arbetsgivarnas bedömningar om efterfrågan på varor och tjänster. Vidare ställs frågor om företagets kapacitetsutnyttjande, antal anställda, rekryteringsbehov, bristyrken samt löneutveckling. På motsvarande sätt får de offentliga arbetsgivarna frågor om utvecklingen för sin verksamhet samt om eventuell övertalighet. Uppgifterna inhämtas under sekretesskydd enligt SFS 2009:400 (Offentlighets- och sekretesslagen) 28 kap 12§. Arbetsgivarna har ingen juridiskt bindande skyldighet att delta i Arbetsförmedlingens undersökning.

Resultaten av intervjuundersökningen utgör den viktigaste källan till prognosbedömningarna. En analys och sannolikhetsbedömning av svaren görs dock även med hjälp av annan statistik och med hänsyn till andra faktorer som påverkar utvecklingen på arbetsmarknaden.

Urval och svarsfrekvenser

Basen för Arbetsförmedlingens prognoser är intervjuer med ett representativt urval av arbetsställen^[4] hämtade från Statistiska centralbyråns (SCB) företagsregister. Från och med 2013 avser urvalen arbetsställen med minst fem anställda. För arbetsställen med fler än 100 anställda är undersökningen en totalundersökning. Urvalet är stratifierat utifrån

---

^[4] Med arbetsställe avses ett företags lokala arbetsplats.

näringsgren (enligt SNI 2007), arbetsställestorlek^[5] och region. Samma urval används normalt i ett år (två prognostillfällen) innan det byts ut mot ett nytt. Urvalet är anslutet till SCB:s Samu-system.

För att vara en urvalsundersökning är antalet intervjuade arbetsställen stort vilket gör att tillförlitligheten totalt sett bedöms som god. I den senaste undersökningen ingick 424 arbetsställen inom det privata näringslivet i Västerbottens län och svarsfrekvensen blev 84,4 procent. Det sker även intervjuer med representanter för olika verksamhetsområden i landets samtliga kommuner och landsting samt med ett antal statliga arbetsgivare. I den senaste undersökningen ingick 105 offentliga arbetsgivare i urvalet i Västerbottens län och svarsfrekvensen uppgick till 98,4 procent.

---

^[5] Urvalet är fördelat på följande storleksklasser: 5-9, 10-19, 20-49, 50-99 samt 100- anställda.

Bilaga 2. Definitioner

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator för näringslivet

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator visar arbetsgivarnas bedömningar av hur efterfrågeläget kommer att utvecklas under de kommande 6 månaderna. Indikatorn bygger på underlag från Arbetsförmedlingens intervjuundersökning och presenteras för det privata näringslivet. Värdet 100 motsvarar det historiska genomsnittet, och indikerar därmed ett normalt förväntningsläge. Värden över 100 visar ett starkare förväntningsläge än normalt och värden över 110 ett mycket starkare förväntningsläge än normalt. På motsvarande sätt visar värden under 100 ett svagare förväntningsläge än normalt och värden under 90 ett mycket svagare förväntningsläge än normalt.

Nettotal

Nettotalen är ett mått på arbetsgivarnas förväntningsläge. Talen beräknas som den andel arbetsställen som bedömer att efterfrågan på deras varor och tjänster kommer att öka minus den andel arbetsställen som bedömer att efterfrågan kommer att minska.

Inskrivna arbetslösa

Inskrivna arbetslösa är summan av öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd. Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik tillhör inte Sveriges officiella statistik. Den officiella arbetslöshetsstatistiken redovisas av Statistiska centralbyrån (SCB) i deras Arbetskraftsundersökning (AKU).

Registerbaserad arbetskraft

Den registerbaserade arbetskraften utgörs av:

1. Den förvärvsarbetande nattbefolkningen (enligt SCB:s Registerbaserade arbetsmarknadsstatistik, RAMS).
2. Öppet arbetslösa (inskrivna på Arbetsförmedlingen).
3. Personer i program med aktivitetsstöd (inskrivna på Arbetsförmedlingen).

Den registerbaserade arbetskraften används för att redovisa andelen arbetslösa i Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. Samtliga uppgifter avser åldersgruppen 16-64 år.

Bilaga 3. Arbetslöshetens sammansättning

Inskrivna arbetslösa 16-64 år som andel av registerbaserad arbetskraft i respektive grupp, genomsnitt av kvartal 4 2016 och kvartal 1 2017, Västerbottens län

Kommun	Totalt 16-64 år	Kvin- nor	Män	Unga 18-24 år	Äldre 55-64 år	Inrikes födda	Utrikes födda	Utbildning		
								Högst för- gymnasi- al	Gym- nasial	Efter- gymnasi- al
Nordmaling	9,8	8,6	10,8	16,7	5,8	6,6	42,2	24,7	7,2	6,9
Bjurholm	8,2	8,1	8,3	11,8	4,8	4,5	35,5	27,6	5,3	5,6
Vindeln	6,4	5,6	7,1	9,4	5,7	4,4	25,9	20,9	4,5	5,3
Robertsfors	6,7	5,7	7,6	9,7	5,6	4,6	30,9	18,0	5,5	4,5
Norsjö	7,8	6,1	9,2	12,8	6,8	5,3	37,1	21,8	6,0	5,6
Malå	6,3	5,7	6,8	10,5	4,2	4,5	27,0	18,6	4,9	3,0
Storuman	6,6	5,0	8,0	16,0	5,0	5,2	24,9	16,7	6,1	3,2
Sorsele	5,2	4,8	5,6	9,3	3,7	2,1	31,2	22,8	2,3	2,2
Dorotea	8,4	5,7	10,5	13,0	5,7	4,9	40,0	27,0	5,6	5,0
Vännäs	6,8	5,8	7,7	18,9	3,6	5,2	27,9	20,5	7,0	2,9
Vilhelmina	11,3	8,4	13,8	18,2	8,8	7,8	50,0	35,8	8,1	5,8
Åsele	12,5	10,1	14,4	21,8	7,2	8,6	39,9	35,8	9,0	8,9
Umeå	5,4	4,5	6,3	8,4	4,2	4,3	14,7	17,9	6,0	3,6
Lycksele	7,7	6,1	9,1	12,4	5,2	5,2	30,3	29,0	6,2	3,2
Skellefteå	7,0	5,8	8,0	12,4	4,7	4,9	30,4	22,4	6,0	4,4
Länet	6,5	5,3	7,5	10,9	4,8	4,7	22,7	21,7	6,1	3,9
Riket	7,7	7,1	8,3	11,3	6,3	4,2	22,3	22,6	6,3	5,1

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB (RAMS)

Arbetsmarknadsutsikterna för Västerbottens län är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete. På vår webbplats www.arbetsformedlingen.se/prognoser hittar du arbetsmarknadsutsikter för alla län samt för landet som helhet.

Om du är intresserad av mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke rekommenderar vi vår webbaserade vägledningstjänst *Yrkeskompassen*, som uppdateras två gånger per år. Se www.arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen. Här beskrivs jobbmöjligheterna under det närmaste året för nära 200 yrken. Dessa täcker tillsammans 80 procent av arbetsmarknaden. För drygt hälften av yrkena bedöms även jobbmöjligheterna under de närmaste fem och tio åren. I rapporten *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde på riksnivå. I publikationen *Jobbmöjligheter* i Västerbottens län beskrivs möjligheterna att få jobb det närmaste året för ett stort antal av de yrken som finns på länets arbetsmarknad.

Prognosmaterialet är fritt att användas och får citeras med källhänvisning.

Nästa arbetsmarknadsprognos presenteras i december 2017.

Fakta om prognosen

Arbetsmarknadsutsikterna för Västerbottens län är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete.

På vår webbplats arbetsformedlingen.se/prognoser kan du läsa mer om vårt prognosarbete. Där hittar du även arbetsmarknadsutsikter för alla län och för landet som helhet.

Om du är intresserad av mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke rekommenderar vi vår webbapplikation *Yrkeskompassen*. Se arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen. Där beskriver vi jobbmöjligheterna det närmaste året för nära 200 yrken. Dessa yrken täcker tillsammans cirka 80 procent av arbetsmarknaden. För drygt hälften av yrkena bedöms även jobbmöjligheterna under de närmaste fem och tio åren.

I rapporten *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde på riksnivå. I broschyren *Jobbmöjligheter*, som publiceras länsvis, presenteras yrkesprognoser på regional nivå.

Nästa arbetsmarknadsprognos presenterar vi i december 2017.